

**MENS–DIERINTERAKSIE AS SELFSTANDIGE
STUDIEVELD:
‘N MULTIDISSIPLINÊRE UITDAGING**

deur

Magda van Heerden

Voorgelê ter vervulling van ‘n deel van die vereistes vir die graad

Doctor Philosophiae

in die

Fakulteit Geesteswetenskappe

Universiteit van Pretoria

PRETORIA

Promotor: Prof J S J Odendaal

Mede-promotor: Prof M S E du Preez

April 2001

Foto: Hein du Plessis

“ True human goodness, in all its purity and freedom, can come to the fore only when its recipient has no power. Mankind’s true moral test, its fundamental test (which lies deeply buried from view), consists of its attitude towards those who are at its mercy: animals. And in this respect mankind has suffered a fundamental debacle, a debacle so fundamental that all others stem from it”

Milan Kundera in *The Unbearable Lightness of Being*.

DANKBETUIGINGS

Elkeen van die volgende persone deel my liefde vir diere en het 'n besondere bydrae gelewer ter voltooiing van die studie:

- 👤 My man, Pieter, is 'n onuitputlike bron van liefde vir alle mense en diere. Hy was ook verantwoordelik vir al die kreatiewe bydraes en tegniese versorging van die proefskrif.
- 👤 My ouers het die basiese beginsel van empatie vir mense en diere by my gelê.
- 👤 Albei my studieleiers, Prof Johannes Odendaal en Prof Rita du Preez, deel my visie om die positiewe band tussen mense en diere te bevorder, en het deur hul opbouende kritiek en aanbevelings meegehelp om dié doel te bereik.
- 👤 Elkeen van die respondente wat aan die ondersoek deelgeneem het, se entoesiasme vir die onderwerp was 'n bron van motivering.
- 👤 Yvette Steyn, my perdryinstrukteur, het die taalversorging met groot belangstelling behartig.
- 👤 My kollegas by U.P. en in die praktyk, se belangstelling en samewerking het nie net bygedra tot die voltooiing van die studie nie, maar lewer ook 'n belangrike bydrae in die strewe na multidissiplinêre samewerking ter bevordering van die studieveld.
- 👤 Prof Andries van Aarde is vir my 'n rolmodel van iemand wat in 'n saak glo en hom daarvoor beywer.
- 👤 The financial assistance of the Centre for Science Development towards this research is hereby acknowledged. Opinions expressed in this thesis and conclusions arrived at, are those of the author and are not necessarily to be attributed to the Centre for Science Development.

*“Erkentlik deur die dae, my aardse lewe lank, wil ek die Here lofsing;
wil ek die Here dank vir wat Hy uit genade so ruim aan my bewys;
wil ek Hom vir sy dade solank ek lewe, prys” Gesang 64:1.*

OPSOMMING

MENS–DIERINTERAKSIE AS SELFSTANDIGE STUDIEVELD: ‘N MULTIDISSIPLINÊRE UITDAGING

Kandidaat: Magda van Heerden

Departement: Maatskaplike Werk

Promotor: Prof J S J Odendaal (DVSc, DPhil, PhD)

Mede-promotor: Prof M S E du Preez (DPhil)

Mens–dierinteraksie as studieveld is in die vroeë tagtigerjare nog as ‘n relatief nuwe rigting beskou. Sederdien het verskeie dissiplines deur middel van navorsing, publikasies, projekte en wetenskaplike byeenkomste, by die proses betrokke geraak. Alhoewel fragmentasie en spesialisasie die selfstandige ontwikkeling van die studieveld strem, word daar vanuit die onderskeie dissiplines belangrike bydraes gelewer.

‘n Unieke eienskap van die studieveld mens–dierinteraksie, is die kombinasie tussen menswetenskappe en natuurwetenskappe. Die behoefte aan ‘n mate van integrasie en openheid tussen wetenskappe het ontstaan. Hierdie kombinasie bied nie net uitdagings nie, maar stel ook spesifieke eise ten opsigte van multidissiplinêre samewerking. Mens–dierinteraksie as studieveld kan verryk en verruim word deur die samewerking tussen dissiplines. Elke dissipline beskik oor gespesialiseerde kennis en vaardighede wat die sinergistiese effek versterk.

Die doel van hierdie ondersoek is om die multidissiplinêre aard van die studieveld, die betrokkenheid van Maatskaplike Werk in die multidissiplinêre span, uitgangspunte ten opsigte van multidissiplinêre samewerking, en die selfstandigheid van die studieveld te verken.

Drie en twintig dissiplines is geïdentifiseer wat betrokke by die studieveld is, naamlik: Antropolgie en Argeologie, Arbeidsterapie, Argitektuur, Bemarking, Filosofie, Fisiologie, Fisioterapie, Geneeskunde, Joernalistiek, Kommunikasiepatologie, Kriminologie, Kuns, Maatskaplike Werk, Opvoedkunde, Psigiatry, Publieke Gesondheid, Regte, Sielkunde, Sosiologie, Stads-en Streekbeplanning, Teologie, Veeartsenykunde en Verpleegkunde. Betrokkenheid wissel van direkte betrokkenheid by die implementering van programme; indirekte betrokkenheid, byvoorbeeld in 'n raadgevende hoedanigheid; bydraes tot die fundamentele uitgangspunte tot die mens–dierband; en die bevordering van 'n positiewe beeld van mens–dierinteraksie.

Die rol van Maatskaplike Werk in die studieveld, kan in vyf hoofgroepe verdeel word, naamlik: die doel met maatskaplikewerk-intervensie, naamlik die verhoging van lewenskwaliteit; die rolle van die maatskaplike werker, byvoorbeeld fasiliteerder; teikengroepe in Maatskaplike Werk, byvoorbeeld kinders en bejaardes; behoeftes van mense, byvoorbeeld verligting van eensaamheid; en benaderings tot hulpverlening, byvoorbeeld ontwikkelingsgerigte Maatskaplike Werk.

Die belangrikste beginsels vir multidissiplinêre samewerking in die studieveld is gestel as: die nastrewing van 'n gesamentlike doel, gesamentlike navorsing, volledige omskrywing van die aard en omvang van elke dissipline se betrokkenheid by die studieveld, kennis van al die ander dissiplines se betrokkenheid, asook deelname aan mens–dierinteraksieprogramme.

Die selfstandigheid van mens–dierinteraksie as studieveld kan aan sewe kriteria gemeet word, naamlik: wetenskaplike verenigings, wetenskaplike byeenkomste, publikasies, akademiese onderrig- en opleidingsprogramme, navorsing, praktykprogramme en-projekte, en multidissiplinêre samewerking.

'n Strategie ter bevordering van mens–dierinteraksie as selfstandige, multidissiplinêre studieveld in Suid-Afrika, is aan die hand van sewe besluitnemingsareas, gebaseer op die bemarking van dienste, voorgestel. Hierdie besluitnemingsareas sluit die volgende in: produk-(diens)besluite, prysbesluite, plekbesluite, promosiebesluite, prosesbesluite, personeelbesluite en presentasiebesluite.

Omdat maatskaplike werkers betrokke is by gemeenskapsbehoefte, waarvan die behoefte aan interaksie met geselskapsdiere een is, kan hulle 'n belangrike rol speel in die bereiking van die strategiese doelwitte om mens–dierinteraksie tot 'n selfstandige studieveld te lei.

SUMMARY

HUMAN–ANIMAL INTERACTION AS INDEPENDENT FIELD OF STUDY: A MULTIDISCIPLINARY CHALLENGE

Candidate: Magda van Heerden

Department: Social Work

Promoter: Prof J S J Odendaal (DVSc, DPhil, PhD)

Co-promoter: Prof M S E du Preez (DPhil)

In the early eighties human–animal interaction was still regarded as a relatively new field of study. Since then, various disciplines got involved through research, publications, projects and scientific meetings. Although the independent development of the study field was hindered by fragmentation and specialization, important contributions were made by the different disciplines.

An unique characteristic of human–animal interaction as field of study is the combination between the human sciences and natural sciences. The need for some form of integration and openness between the sciences developed. This combination not only offers opportunities but set specific demands for multidisciplinary co-operation. The study field of human–animal interaction can be enriched and broadened through co-operation between disciplines as each discipline have specialized knowledge and skills available to enhance the synergistic effect.

The aim of this study is to explore the multidisciplinary nature of the study field, the involvement of Social Work in the multidisciplinary team, points of departure for multidisciplinary co-operation, and the independent nature of the study field.

Twenty three disciplines were identified that are involved in the study field, namely: Anthropology & Argeology, Occupational Therapy, Architecture, Marketing, Philosophy, Physiology, Physiotherapy, Medicine, Journalism, Communication Pathology, Criminology, Art, Social Work, Education, Psychiatry, Public Health, Law, Psychology, Sociology, Town & Regional Planning, Theology, Veterinary Science and Nursing. Involvement varies from direct involvement with the implementation of programmes; indirect involvement as for example in an advisory capacity; contributing to the fundamental view points regarding the human–animal bond; and the promoting of a positive image of human–animal interaction.

The role of Social Work in the study field can be divided into five main areas, namely: the aim of social work intervention, e.g. improving quality of life; the roles of the social worker, e.g. facilitator; target groups in Social Work, e.g. children and the elderly; needs of people, e.g. alleviating loneliness and depression; and approaches towards service rendering, e.g. developmental Social Work.

The most important principles of multidisciplinary co-operation in the study field are stated as: aspiration to achieve the same goal, joint research, a comprehensive description of the nature and extent of the involvement of each discipline, knowledge of all the other discipline's involvement, as well as participation in human–animal interaction programmes.

The independence of human–animal interaction as study field can be measured against the following seven criteria: scientific organizations, scientific meetings, publications, academic training- and educational programmes, research, programmes and projects in practice, and multidisciplinary co-operation.

A strategy to enhance human–animal interaction as independent, multidisciplinary study field in South Africa is presented according to seven decision-making areas used in the marketing of services. These decision making areas include: product-(service)decisions, price decisions, place decisions, promotional decisions, personnel decisions and presentation decisions.

As social workers focus on the needs of the community and the need to interact with companion animals is one of these needs, social workers can play an important role in achieving the strategic goals of leading the study field of human–animal interaction to independence.

SLEUTELTERME:

Mens–dierinteraksie

Mens–dierband

Studieveld

Multidissiplinêr

Geselskapsdiere

Lewenskwaliteit

Diensterreine

Maatskaplike Werk

Dissiplines

Strategie

Mens–dierinteraksie programme

Bemarkingsresep

KEY TERMS:

Human–animal interaction

Human–animal bond

Field of study

Multidisciplinary

Companion animals

Quality of life

Service fields

Social Work

Disciplines

Strategy

Human–animal interaction programmes

Marketing mix

INHOUDSOPGAWE

		BLADSY
HOOFSTUK 1	ALGEMENE INLEIDING TOT DIE ONDERSOEK	
1.1	Inleiding	1
1.2	Motivering vir die keuse van die ondersoek	5
1.3	Probleemformulering	7
1.4	Doel van ondersoek	8
1.5	Navorsingsvraag/Hipotese	9
1.6	Navorsingsbenadering	10
1.7	Soort navorsing	12
1.8	Navorsingsontwerp	14
1.9	Navorsingsprosedure en werkwyse	17
	1.9.1 Literatuurstudie	17
	1.9.2 Onderhoude	18
	1.9.3 Gevallestudies	20
1.10	Voorondersoek	21
	1.10.1 Literatuurstudie	22
	1.10.2 Konsultasie met kundiges	22
	1.10.3 Bywoning van internasionale kongres	23
	1.10.4 Voorlopige verkennende studie	23
	1.10.5 Studie van strategiese eenhede	23
1.11	Omskrywing van universum, afbakening van steekproef en wyse van steekproefneming	24
1.12	Definisie van hoofkonsepte	26
	1.12.1 Mens–dierinteraksie	26
	1.12.2 Mens–dierinteraksieprogram	26
	1.12.3 Studieveld	29
	1.12.4 Multidissiplinêr/Interdissiplinêr	29
	1.12.5 Strategie	30
	1.12.6 Geselskapsdiere	31
1.13	Uitvoerbaarheid en beperkings van die studie	32

		BLADSY
1.14	Hoofstukindeling	35
1.15	Samevatting	35
HOOFSTUK 2	DISSIPLINES BETROKKE BY DIE STUDIEVELD	
	MENS–DIERINTERAKSIE	
2.1	Inleiding	37
2.2	Antropologie en Argeologie	37
2.3	Arbeidsterapie	43
2.4	Argitektuur	46
2.5	Bemarking	47
2.6	Filosofie	52
2.7	Fisiologie	58
2.8	Fisioterapie	60
2.9	Geneeskunde	62
2.10	Joernalistiek	66
2.11	Kommunikasiepatologie	68
2.12	Kriminologie	70
2.13	Kuns	72
2.14	Maatskaplike Werk	75
2.15	Opvoedkunde	75
2.16	Psigiatrie	79
2.17	Publieke Gesondheid	81
2.18	Regte	83
2.19	Sielkunde	90
2.20	Sosiologie	93
2.21	Stads- en Streeksbeplanning	95
2.22	Teologie	99
2.23	Veeartsenykunde	106
2.24	Verpleegkunde	106
2.25	Ander dissiplines	113
2.25.1	Landbou	113
2.25.2	Natuurlewebestuur	114
2.25.3	Dierkunde	114
2.25.4	Rekreasiekunde	115

		BLADSY
2.26	Samevatting	116
HOOFSTUK 3 DIENSTERREINE IN MAATSKAPLIKE WERK BETROKKE BY MENS–DIERINTERAKSIE		
3.1	Inleiding	122
3.2	Gesinsorg	129
3.3	Bejaardesorg	132
3.4	Korrektiewe dienste	137
3.5	Kindersorg	140
3.6	Gestremdesorg	147
3.7	Maatskaplike gesondheidsorg	153
3.8	Geestesgesondheidsorg	157
3.9	Substansafhanklikheid	164
3.10	Armoede	167
3.11	Samevatting	170
HOOFSTUK 4 MULTIDISSIPLINÊRE SAMEWERKING TER BEVORDERING VAN DIE STUDIEVELD		
4.1	Inleiding	174
4.2	Beginsels vir effektiewe samewerking	178
4.3	Voordele van multidissiplinêre samewerking	184
4.4	Dilemmas en uitdagings in die strewe na samewerking	186
4.5	Bydraes vanuit die onderskeie dissipline ter bevordering van multidissiplinêre samewerking	190
4.5.1	Multidissiplinêre mens–dierinteraksieprogramme en –projekte in praktyk	191
4.5.2	Riglyne vir die implementering van ‘n multidissiplinêre mens–dierinteraksieprogram in praktyk	194
4.5.3	Die rol van die maatskaplike werker in die multidissiplinêre span	200
4.6	Samevatting	203

HOOFSTUK 5 DIE ONTWIKKELING VAN MENS–DIERINTERAKSIE AS SELFSTANDIGE STUDIEVELD

5.1	Inleiding	205
5.2	Wetenskapsontwikkeling	205
5.3	Kriteria vir die selfstandigheid van 'n studieveld	207
5.3.1	Wetenskaplike vereenigings	209
5.3.2	Internasionale kongresse	220
5.3.3	Wetenskaplike publikasies	222
5.3.4	Akademiese onderrig	226
5.3.5	Navorsing	234
5.4	Samevatting	239

HOOFSTUK 6 EMPIRIESE ONDERSOEK

6.1	Inleiding	242
6.2	Persoonlike betrokkenheid by die studieveld	245
6.3	Omskrywing van die aard van betrokkenheid van die onderskeie dissiplines by mens–dierinteraksie as studieveld	249
6.3.1	Antropologie en Argeologie	250
6.3.2	Arbeidsterapie	250
6.3.3	Argitektuur	251
6.3.4	Bemarking	251
6.3.5	Filosofie	252
6.3.6	Fisiologie	252
6.3.7	Fisioterapie	252
6.3.8	Geneeskunde	253
6.3.9	Joernalistiek	253
6.3.10	Kommunikasiepatologie	254
6.3.11	Kriminologie	254
6.3.12	Kuns	255
6.3.13	Maatskaplike Werk	255
6.3.14	Opvoedkunde	255
6.3.15	Psigiatrie	256
6.3.16	Publieke Gesondheid	256
6.3.17	Regte	257

BLADSY

6.3.18	Sielkunde	257
6.3.19	Sosiologie	257
6.3.20	Stads- en Streeksbeplanning	258
6.3.21	Teologie	258
6.3.22	Veeartsenykunde	259
6.3.23	Verpleegkunde	259
6.4	Indeling van dissiplines in vier voorgestelde kategorieë	260
6.5	Identifisering van dissiplines betrokke by die studieveld	263
6.5.1	Keuse van geïdentifiseerde dissiplines	263
6.5.2	Identifisering van dissiplines nie deur die navorser geïdentifiseer	266
6.6	Die rol van Maatskaplike Werk met betrekking tot mens–dierinteraksie	271
6.7	Multidissiplinêre samewerking	277
6.7.1	Samewerking tussen dissiplines	277
6.7.2	Beginsels ter bevordering van multidissiplinêre samewerking	280
6.8	Mens–dierinteraksie as selfstandige multidissiplinêre studieveld	283
6.8.1	Selfstandigheid van die studieveld	283
6.8.2	Kriteria vir selfstandigheid	286
6.8.3	Addisionele kriteria vir selfstandigheid van die studieveld	289
6.9	Samevatting	290

HOOFSTUK 7 'N STRATEGIE TER BEVORDERING VAN DIE STUDIEVELD MENS-DIERINTERAKSIE IN SUID-AFRIKA

7.1	Inleiding	294
7.2	Visie en missie	295
7.3	Doelstellings en aksiestappe	296
7.3.1	Produkbesluite	299
7.3.2	Prysbesluite	302
7.3.3	Besluite met betrekking tot plek	305
7.3.4	Promosiebesluite	307
7.3.5	Personeelbesluite	311
7.3.6	Prosesbesluite	314

BLADSY

7.3.7	Besluite met betrekking tot presentasie	317
7.4	Samevatting	319
HOOFSTUK 8 ALGEMENE SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS, AANBEVELINGS		
8.1	Inleiding	321
8.2	Algemene inleiding tot die ondersoek: Hoofstuk 1	322
8.2.1	Samevatting	322
8.2.2	Gevolgtrekkings	323
8.2.3	Aanbevelings	324
8.3	Dissiplines betrokke by mens–dierinteraksie: Hoofstuk 2	326
8.3.1	Samevatting	326
8.3.2	Gevolgtrekkings	327
8.3.3	Aanbevelings	332
8.4	Diensterreine in Maatskaplike Werk betrokke by mens–dierinteraksie: Hoofstuk 3	333
8.4.1	Samevatting	333
8.4.2	Gevolgtrekkings	334
8.4.3	Aanbevelings	337
8.5	Multidissiplinêre samewerking ter bevordering van die studieveld: Hoofstuk 4	339
8.5.1	Samevatting	339
8.5.2	Gevolgtrekkings	340
8.5.3	Aanbevelings	341
8.6	Die ontwikkeling van mens–dierinteraksie as selfstandige studieveld: Hoofstuk 5	342
8.6.1	Samevatting	342
8.6.2	Gevolgtrekkings	343
8.6.3	Aanbevelings	344
8.7	Empiriese ondersoek: Hoofstuk 6	344
8.7.1	Samevatting	344
8.7.2	Gevolgtrekkings	345
8.7.3	Aanbevelings	347
8.8	Voorgestelde strategie: Hoofstuk 7	348
8.8.1	Samevatting	348

			BLADSY
	8.8.2	Gevolgtrekkings	349
	8.8.3	Aanbevelings	349
8.9		Toetsing van doelstelling en doelwitte	350
	8.9.1	Doelstelling	350
	8.9.2	Doelwitte	351
8.10		Formulering van hipoteses	352
8.11		Slotopmerkings	353
BRONNELYS			354

LYS VAN FIGURE

		BLADSY
FIGUUR 1	Skematiese voorstelling van die hoofstukindeling	35
FIGUUR 2	Skematiese voorstelling van diensterreine in Maatskaplike Werk betrokke by mens–dierinteraksie toegelig met enkele voorbeelde	128
FIGUUR 3	Kategorie-indeling van dissiplines ooreenkomstig die aard van betrokkenheid by mens–dierinteraksie as studieveld	176
FIGUUR 4	Skematiese voorstelling van die boustene vir gedragsverandering	183
FIGUUR 5	Fases van implementering van ‘n mens–dierinteraksieprogram	196
FIGUUR 6	Profiel van respondente volgens gestelde kriteria vir deelname aan die ondersoek	246
FIGUUR 7	Profiel van kategorie-indeling van dissiplines op grond van die aard van hul betrokkenheid by mens–dierinteraksie	261
FIGUUR 8	Die positiewe erkenning van dissiplines wat na die mening van respondente ‘n rol speel in mens–dierinteraksie as studieveld	266
FIGUUR 9	Skematiese voorstelling van die dissiplines met wie daar die meeste op die gebied van mens–dierinteraksie saamgewerk word	279
FIGUUR 10	Prioritisering van beginsels ter bevordering van die studieveld	281
FIGUUR 11	Persentasie respondente wat van mening is dat mens–dierinteraksie as selfstandige multidissiplinêre studieveld gereken kan word	283
FIGUUR 12	Die mate waarin mens–dierinteraksie reeds aan die voorgestelde kriteria vir selfstandigheid voldoen	287
FIGUUR 13	Die interaksie tussen elemente van die bemarkingsresep en omgewingsfaktore	297
FIGUUR 14	Voorbeelde van bestaande produkte wat in die mark beskikbaar is	301
FIGUUR 15	Voorbeelde van aspekte wat prysbepaling beïnvloed	304

BLADSY

FIGUUR 16	Voorbeelde van distribusiepunte om aan plekvereistes te voldoen	306
FIGUUR 17	Voorbeelde van promosiemateriaal van verskillende mens–dierinteraksieprodukte	310
FIGUUR 18	Voorbeelde van mense betrokke by die bevordering van positiewe mens–dierinteraksie	313
FIGUUR 19	Voorbeelde van prosesse wat gevolg kan word ter bevordering van mens–dierinteraksie	316
FIGUUR 20	Voorbeelde van tasbare elemente met betrekking tot die aanbieding van die diens	318
FIGUUR 21	Skematiese voorstelling van die aanbieding van Hoofstuk 8	322

LYS VAN TABELLE

		BLADSY
TABEL 1	Persoonlike betrokkenheid van respondente by die studieveld mens–dierinteraksie volgens ses gestelde kriteria	246
TABEL 2	Persentasie respondente volgens die aantal kriteria vir deelname aan die ondersoek waaraan hulle voldoen	248
TABEL 3	Kategorieë waarvolgens respondente hul eie dissipline se betrokkenheid by mens–dierinteraksie ingedeel het	260
TABEL 4	Spesifieke response met betrekking tot die aard van dissiplines se betrokkenheid by mens–dierinteraksie	262
TABEL 5	Die mate waarin respondente die dissiplines, soos deur die navorser geïdentifiseer, se betrokkenehdi by die studieveld erken	265
TABEL 6	Identifisering van dissiplines betrokke by die studieveld wat nie in die onderhoudskedule genoem is nie	267
TABEL 7	Omvang van samewerking met spesifieke dissiplines	278
TABEL 8	Prioritisering van beginsels ter bevordering van multidissiplinêre samewerking tussen dissiplines	280
TABEL 9	Die mate waarin mens–dierinteraksie as studieveld reeds aan die kriteria vir selfstandigheid, soos in die literatuur uitgespel, voldoen	286
TABEL 10	Kriteria vir die selfstandigheid van mens–dierinteraksie as studieveld wat tot die bestaande lys van kriteria gevoeg kan word	289

LYS VAN FOTOS

		BLADSY
FOTO 1	Geselskapsdiere is nie inkongruent nie, hou nie 'n bedreiging in met fisiese aanraking nie, gee hul volle aandag en is altyd beskikbaar	123
FOTO 2	Geselskapsdiere kan gevoelens van eensaamheid, vrees, verveeldheid en spanning verlig by kinders wat alleen tuis moet wees as gevolg van ouers wat voltyds werk	130
FOTO 3	Honde-eienaars neem meer dagstappies as nie honde-eienaars en is minder ontevrede met hul sosiale, fisiese en emosionele gesteldheid	134
FOTO 4	Die teenwoordigheid van geselskapsdiere verhoog betrokkenheid van bejaardes by hul sosiale omgewing	135
FOTO 5	Die versorging van geselskapsdiere leer die gevangene respek vir lewe	138
FOTO 6	Die positiewe interaksie met geselskapsdiere bevorder die gevangenes se eiewaarde en selfrespek	139
FOTO 7	Positiewe mens–dierinteraksie het veral waarde vir die ontwikkeling van die kind in die vroeë- en middelkinderjare	142
FOTO 8	Geselskapsdiere kan 'n belangrike substituutfunksie vervul in die kleiner of onvolledige gesinsisteem in die sin dat hulle geselskap bied, 'n gevoel van veiligheid skep, 'n speelmaat kan wees en dus oor die algemeen eensaamheid kan verlig	144
FOTO 9	Vir die gestremde persoon voldoen die geselskapsdier aan die belangrike behoeftes van aanvaarding en respek, fisiese en emosionele interaksie, kommunikasie en sosialisering	149
FOTO 10	Vir die gesiggestremde persoon strek die waarde van 'n gidshond veel verder as die onafhanklikheid wat dit bied	150
FOTO 11	Die algemene maatskaplike funksionering van die persoon word positief beïnvloed deur terapeutiese perdry	151
FOTO 12	Positiewe mens–dierinteraksie word gereken as een van die faktore wat lewenskwaliteit bevorder	153

BLADSY

FOTO 13	Interaksie met die dier verminder die pasiënt se spanning en bied afleiding van pyn wat terapeutiese intervensie vergemaklik	154
FOTO 14	Fisiese kontak is 'n belangrike komponent van die mens se emosionele ontwikkeling en geestesgesondheid	158
FOTO 15	Die teenwoordigheid van voëls verminder gevoelens van depressie	161
FOTO 16	Geselskapsdiere dien as skakel tussen mense, emosionele ondersteuner en nie-veroordelende vriend	165
FOTO 17	In die oë van 'n geselskapsdier is sy eienaar altyd 'n held, ongeag die verlede	167
FOTO 18	Om ekonomies ontmagtig te wees ontnem nie iemand van die vermoë om in positiewe interaksie met 'belangrike ander' te tree nie	168
FOTO 19	Die behoeftes van daklose mense aan vriendskap, aanvaarding, nie-veroordeling en geselskap word nie altyd raakgesien nie	170

LYS VAN BYLAES

Bylae 1	Onderhoudskedule
Bylae 2	Interview schedule